

Innspill til Kommunal- og forvaltningskomiteen om Meld. St. 5 (2019-2020) Levende lokalsamfunn for fremtiden. Distriktsmeldingen

Regionrådet for Fjellregionen består av de seks kommunene Os, Tolga, Tynset, Alvdal, Folldal og Rendalen og Innlandet fylkeskommune.

Alle kommunene ligger nordøst i Innlandet fylkeskommune, har felles utfordringer i forhold til befolkningsutvikling og demografi – men samtidig store naturressurser som kan utnyttes bedre til beste for storsamfunnet og bidra til å nå FN's bærekraftsmål og «det grønne skifte».

Vi har følgende innspill til behandlingen av meldingen i komiteen og Stortinget:

- Det er veldig positivt at det i meldingen heter at «Ordringen med differensiert arbeidsgiveravgift videreføres». Vi forutsetter at dette også betyr at dagens satser beholdes, noe som er av stor betydning og et fortrinn for næringslivet i vår region og andre utpregede distriktsområder. Komiteen anmodes om å be om en slik konkretisering..
- Vi registrerer at regjeringen allerede har fulgt opp varselet i meldingen om å sette ned to utvalg for å utrede konsekvensene av demografiutfordringer i distriktene og næringslivets betydning for levende og bærekraftige lokalsamfunn, samt et ungdomspanel. Dette arbeidet må resultere i at det iverksettes konkrete tiltak som distriktene etterspør.
- Vi registrerte at statsråd Monica Mæland i sin presentasjon av Distriktsmeldingen la stor vekt på at det er det private næringslivet som i hovedsak må skape flere arbeidsplasser i distriktene. Etter vår vurdering kan statlige og fylkeskommunale myndigheter bidra i langt større grad. Etableringen av Norsk Helsearkiv, som åpnet på Tynset sist sommer, er et godt eksempel på hvordan staten kan bidra på en positiv måte. Arkivet har ikke hatt problemer med å rekruttere medarbeidere med riktig kompetanse, slik enkelte fryktet. Staten bør bidra med flere lokaliseringer i distriktene, og da mener vi ikke i byer som Trondheim, Bergen og Stavanger – men på langt mindre steder. Det bør for eksempel være mulig å utvikle det miljøet som allerede er skapt på Tynset med andre beslektede virksomheter, og vi bidrar gjerne til dette!
Det er positivt at regjeringen lanserer nye grep og sterkere fokus på dette i tiden som kommer. I meldingen er det gjengitt en oversikt over nyetableringer og flyttinger av statlige arbeidsplasser ut av Oslo i perioden 2013-2019. Det hadde vært interessant å få presentert en liste over nye virksomheter eller utflyttinger fra hovedstadsområdet som kan skje til distriktene. Komiteen anmodes om å bidra til at det legges enda større vekt på å desentralisere det man kan av statlige arbeidsplasser, og at det blir lagt føringer for det samme i forhold til fylkeskommunene.
- De positive signalene om lokaliseringspolitikken står imidlertid i sterk kontrast til grep som kan bli tatt på andre områder. Eventuelle nedleggelse av tingretter og skattekontorer i distriktene er klare eksempler på dette. Slike nedleggelse betyr ikke bare tap av viktige arbeidsplasser, det har også stor betydning for den øvrige samfunnsutviklingen. I forhold til tingrettene har vi for eksempel registrert at flere juristmiljøer har gitt uttrykk for at dette faktisk kan gi redusert rettssikkerhet for innbyggerne i distrikter som eventuelt blir uten domstoler i nærheten. Komiteen anmodes om å bidra til å stoppe nedleggelsene av tingretter og skattekontorer.
- Regjeringen skriver i meldingen at den «har en bred tilnærming til distriktspolitikken», og det er bra. Skattepolitikken er en del av dette, og da vil det etter vår vurdering være svært negativt om forslagene i NOU 2019:16 om å avvikle de kommunale ordningene med konsesjonsavgifter og konsesjonskraft blir fulgt opp. Komiteen anmodes om å be regjeringen avvise dette og komme med forslag til fordeling av denne verdiskapningen som stimulerer til lokale tiltak for å nå klimamålene.

I vår høringsuttalelse til utredningen het det blant annet: «Både ny vannkraftutbygging og rehabilitering av eldre verk er avhengig av lokal aksept. Dagens kraftskatteregime er basert på erkjennelsen om at kommuner som avstår sine naturressurser har et legitimt krav på en andel av den verdiskapningen som de berørte lokalsamfunn bidrar med i kraftutbyggingen. Uten lokale inntekter vil kommunenes motstand mot de inngrep vannkraftkraft-utbygging representerer øke.»

- Regjeringen peker i meldingen på at «Målet om fylkeskommunene som sterkere regionale samfunnsutviklere følges opp ved at regjeringen vurderer om ytterligere oppgaver kan overføres fra statsforvaltningen til fylkeskommunene». Både næringsutvikling og fleksible videreutdanningstilbud er omtalt.
Dette må følges opp med midler som gjør at fylkeskommunene kan ta et slikt ansvar i praksis. Langvarig kutt i regionale utviklingsmidler har blant annet ført til bortfall av midler til kommunale næringsfond for våre kommuner. Dette er en av forklaringen på at det er vanskelig å ta del i nasjonale satsinger på ulike områder.
Tynset Studie- og høyskolesenter har i årevis sørget for høyskoleutdanning for tusenvis av innbyggere i Fjellregionen. Det har hele tiden vært en kamp for å kunne drifte dette viktige tilbudet. Kommunene og Hedmark fylkeskommune har i hovedsak tatt ansvaret. Utfordringen er ikke vilje til å gi gode tilbud til innbyggerne i tråd med ønsker og behov i privat og offentlig virksomhet, men midler til den daglige drift.
Komiteen anmodes om å bidra til klargjøre det økonomiske ansvaret for driften av studiestedene.
- Vi er enige med regjeringen i at «god samferdsel er viktig for utvikling i distriktene, og binder by og land sammen» og at «god og stabil tilgang til elektronisk kommunikasjon er avgjørende for at folk skal kunne bo og leve og bedrifter skape arbeidsplasser og verdier i hele landet».
Vår opplevelse er at samferdselssatsingene skjer i og rundt de store byene. Kollektivtilbud er mangelfulle, og fylkesveier som i vårt område er meget viktige ikke minst av beredskapshensyn i forhold til riksvei 3 gjennom Østerdalen, tilføres ikke nødvendige ressurser. Innlandet fylkeskommune har 7000 kilometer vei og et etterslep på vedlikehold opplyst til å være 3,7 milliarder kroner.
I tillegg er det en utfordring at tverrforbindelser i det nye fylket ofte er stengt vinterstid og vanskeliggjør effektiv veitransport, som sammen med kollektivtilbud også er av stor betydning for å utvikle reiselivsnæringen.
Elektrifisering av Røros- og Solørbanen for å fjerne en stor del av trailertrafikken mellom nord og sør fra RV3, som har landets mest trafikkerte fjellovergang over Kvikne, vil være et meget godt og samfunnsøkonomisk lønnsomt tiltak. Det vil også kunne gi et bedre passasjertilbud – med grønn energi.
Våre kommuner og Hedmark fylkeskommune har satset store midler på å bygge ut bredbånd, langt mer enn bidraget fra staten. I vårt område er også mobildekningen for dårlig både i forhold til å kunne dra nytte av digitale muligheter og sikre god beredskap.
Komiteen anmodes derfor om å bidra til at staten tar et større ansvar for infrastruktur som bygger landet sammen.
- Regjeringen har blant annet oppdatert sin havstrategi, går det fram av meldingen. En egen fjellpolitikk, som vi har vært med på å jobbe for gjennom Fjellnettverket, er ikke tema.
Statssekretær Anne Karin Olli i KMD opplyste på et dialogmøte med vårt regionråd forleden at verdiskapningsprogrammet for fjellområdene, som ble avsluttet i 2017, fortsatt evalueres med sikte på læring og formidling. Ambisjonene bør etter vår vurdering være høyere og resultere i nye grep – ikke minst i forhold til fjellandbruket med gode utviklingsmuligheter med koblingen av lokalmat og opplevelser i et levende kulturlandskap.
Det bør også vurderes om rammeoverføringene til kommunene skal baseres på antall brukere og ikke antall innbyggere, som mange steder er langt lavere på grunn av alle fritidseiendommene som benyttes aktivt.
Komiteen anmodes om å bidra til et at det iverksettes egne tiltak for fjellområdene basert på naturressursene og de mulighetene det gir til bærekraftige bidrag til storsamfunnet.